

Osebnostna potrošnja - splošna potrošnja

Potrošnja je eden izmed neogibnih pogojev obstoja in razvoja družbe. Da bi družba lahko trošila, mora proizvajati in v tem stalnem krožnem gibanju materialnih dobrin in uslug je potrošnja tista faza, v kateri dobi sama proizvajalna dejavnost družbe svoj končni smisel in pomen. Kar z ekonomskega stališča posebno karakterizira področje potrošnje, je samo telesno uničevanje dobrin, katerih skupni sklad se lahko obnavlja in povečuje samo z družbeno proizvodno dejavnostjo. V tem je tudi temeljna razlika med to z ekonomskega stališča pravo potrošnjo, ki jo nazivamo tudi neproizvodna potrošnja, in drugo kategorijo tako imenovano proizvodno potrošnja, ki se realizira na proizvodnem področju z uporabo materialnih dobrin ne zaradi njihovega dokončnega uničenja, temveč zaradi proizvodnje novih dobrin.

Neproizvodno ali pravo potrošnjo delimo na dve širši skupini — na osebno in splošno potrošnjo. Kaj razumemo pod prvo in kaj pod drugo izmed teh dveh oblik potrošnje?

Osebnostna potrošnja

Ko govorimo o osebni potrošnji, tedaj mislimo na skupni sklad blaga in uslug, ki predstavlja prvine osebne potrošnje posameznikov, prebivalcev ožjih ali širših teritorialnih enot ali cele nacionalne enote. To potrošnjo realizirajo posamezniki najpogosteje v okviru svojih gospodinjstev, toda tudi izven nje. Torej je to tisti del sklada med letom proizvedenih materialnih dobrin in uslug, ki dokončno zapusti proizvodno in trgovinsko področje, da postane predmet osebne prisvojitve družbenih članov. Na področju potrošnje prispevajo ti izdelki in usluge po eni strani k reprodukciji ljudi in njihovih delovnih sposobnosti, na drugi strani pa so ena izmed komponent, ki karakterizirajo doseženo življenjsko raven, njene količine in kakovostne značilnosti.

Skupni sklad osebne potrošnje delimo na ožje skupine materialnih dobrin in uslug, ki služijo zadovoljitvi posebnih, po svoji naravi raznovrstnih potreb posameznikov ali gospodinjstev kot potrošnih enot. Te skupine so: prehrana, oblačila, stanovanje, kultura in razsvetljava, potrebe po pohištvi, blago in usluge za zadovoljitev potreb na področju kulturnega in prosvetnega življenja, nato za zabavo in razvedrilo, počitnice itd. Razdelitev bi mogli napraviti tudi po kriteriju trajnosti potrošnih dobrin, kjer bi dobile posebno mesto trajnejše potrošne dobrine (pohištvo in drugo). Iz tega vidimo, kako pomembna je osebna potrošnja — njen obseg in struktura — za oceno realne višine življenjske ravni prebivalstva v celoti in posameznih njenih širših ali ožjih skupin, kakor so na primer delavci, uslužbenci, individualni kmetijski proizvajalci, svobodni poklici itd.

Splošna potrošnja

Kolikor koli je osebna potrošnja pomembna za življenjsko raven kakor tudi za vprašanja, ki se postavljajo v zvezi z diskusijami o življenjskem standardu — torej o ravni, s katere realizacijo računamo — ne smemo pozabiti, da obstajajo poleg osebne potrošnje tudi druge sestavine, od katerih je odvisna realna višina življenjske ravni in standarda. Če naštejemo samo nekatere najpomembnejše, so to na primer zdravstvene razmere, ki ob-

segajo tako dejavnost zdravstvenih ustanov kakor vso zdravstveno službo z nalogo zagotovitve in zaščite zdravja prebivalstva, nato kulturna in prosvetna dejavnost z nalogami dvigovanja kulturno prosvetne ravni najširših ljudskih slojev; nadalje spadajo v to kategorijo tudi komunalni objekti s svojimi služnostnimi dejavnostmi, ki morajo zagotoviti boljše življenjske pogoje v mestih in naseljih (elektrifikacija, vodovod, vzdrževanje snage, parki in zeleni pasovi), pri čemer prištevamo k temu tudi tako pomembno aktivnost kakor je gradnja stanovanj.

Vse te aktivnosti, ki jih organizira družbena skupnost, so s stališča potrošnje materialnih sredstev in proizvodnih uslug prvine posebne kategorije potrošnje, ki jo označujemo kot splošno potrošnjo. Ker je tudi ta pomembna sestavina tiste celokupnosti življenjskih pogojev prebivalstva, ki jih označujemo s skupnim imenom — življenjska raven, ima ta kategorija potrošnje pri nas svoj poseben naziv — **potrošnje v korist družbenega standarda**. Tu gre torej za uslužnostno dejavnost objektov družbenega standarda — šol, bolnišnic komunalnih objektov — s katero se na specifičen način zadovoljuje potrebe prebivalstva. Na področju zdravstva, posebno pa na področju kulture in prosvete predstavljata široko organizirana aktivnost skupnosti in dejstvo, da je z brezplačnim šolanjem omogočena popolna perspektiva za kulturno prosvetno in strokovno izobraževanje vseh članov skupnosti, v naših razmerah zelo pomembno prvine življenjske ravni. Najpomembno, da obsega kategorija splošne potrošnje razen naštetih oblik, ki se nanašajo na družbeni standard, tudi še materialne izdatke za narodno obrambo kakor tudi izdatke drugih proračunskih organov in ustanov.

Viri osebne in splošne potrošnje in kaj določa njihov obseg

Osebna in splošna potrošnja se oblikujeta iz nacionalnega dohodka, torej od skupnega obsega med letom nanovo ustvarjene vrednosti, ki ostane skupnosti na razpolago zaradi delitve na posamezne namenske oblike potrošnje.

Drugi pomemben moment, od katerega je odvisna velikost sklada osebne potrošnje in materialnih sredstev, ki jih odvajamo za namene družbenega standarda, je sam način razdelitve nacionalnega dohodka. Velikost nacionalnega dohodka neke države na prebivalca je eden izmed najbolj jedrnatih pokazateljev dosežene ravni njenega ekonomskega razvoja. Način, kako se deli nacionalni dohodek, posebno na kategorije osebne potrošnje in družbenega standarda po eni strani in akumulacije po drugi strani, odseva temeljne karakteristike ekonomske politike gospodarskega razvoja, s tem pa hkrati tudi materialne okvire, v katerih se lahko realizirata osebna potrošnja in družbeni standard. Pomembno je tudi vprašanje razdelitve skupnega sklada osebne potrošnje in družbenega standarda po eni strani in akumulacije po drugi strani, odseva temeljne karakteristike ekonomske politike gospodarskega razvoja, s tem pa hkrati tudi materialne okvire, v katerih se lahko realizirata osebna potrošnja in družbeni standard. Pomembno je tudi vprašanje razdelitve skupnega sklada osebne potrošnje na posamezne kategori-

je prebivalstva, kakor so delavci, uslužbenci, individualni kmetijski proizvajalci itd. ali v okviru teh kategorij na ožje poklicne skupine.

S stališča posameznikov se osebna potrošnja realizira z njihovimi osebnimi dohodki in v okviru teh dohodkov. Pri delavcih in uslužbencih so to zaslužki in plače kakor tudi dohodki, ki se realizirajo prek sklada socialnega zavarovanja, prek otroških dodatkov, uporabljanja zdravil, zdravljenja in podobno. Pripomniti moramo, da se jemljejo denarni prejemki delavcev in uslužbencev pogosto kot edino merilo višine osebnih dohodkov in standarda, pri čemer se ne upoštevajo drugi prejemki. Če dodamo denarnim dohodkom tudi tiste prejemke, ki jih realiziramo na primer prek skladov socialnega zavarovanja (prek zdravstvene zaščite), k čemer prištevamo tudi materialne pravice na osnovi pokojnin, nadalje materialne pravice, ki se realizirajo z uporabljanjem uslug na področju prosvete in šolstva kakor tudi vrednost uporabe posameznih sredstev, katerih stroški se samo delno krijejo iz osebnih dohodkov (najbolj izrazit primer poleg drugih komunalnih uslug so stanovanjske najemnine, katerih sedanja raven je daleč pod dejanski stroški preproste reprodukcije stanovanjskih zgradb), tedaj dobimo popolnejšo sliko o dejanskih prvinah življenjske ravni in pomen, ki ga pri njenem oblikovanju imata osebna in splošna potrošnja.

Dohodki individualnih kmetijskih proizvajalcev se oblikujejo iz dveh virov. Eden izmed teh virov so skupni denarni prejemki realizirani s prodajo kmetijskih pridelkov ali z opravljanjem raznih uslug; osebni dohodek je tu tisti del, ki ga dobimo po odbitku denarnih izdatkov gospodarstva za proizvodne potrebe (preprosta in razširjena reprodukcija). Drugi vir je naravna potrošnja, to je del proizvodov iz lastne proizvodnje, ki jih kmetijska gospodarstva sama porabijo.

Kakor vidimo iz razloženega, je porast življenjskega standarda v vseh njegovih bistvenih elementih najožje pogojen predvsem z možnostmi hitrejšega porasta nacionalnega dohodka, pri čemer ima tudi njegova razdelitev svoj ustrezen pomen.

T.

Iz listov in biltenov

Delovna storilnost je bila ena izmed glavnih tem na sestankih delavskih svetov v podjetju »27. mart« v Prištini. Po vsestranski analizi so sklenili, da lahko 25 delavcev izdelata milijon opeke in jih za to ni potrebnih 33, kolikor jih je dotlej delalo pri tem delu. To se je kasneje izkazalo za točno, ker se je ob zmanjšanem številu delovne sile, ob uporabi pravilnika o normah in potrošnji materiala povečala proizvodnja za skoraj 3 milijone dinarjev, kakovost opeke se je izboljšala za 40 %, pri materialu pa so dosegli 5 odstotkov prihrankov.

»Jedinstvo« — Priština

V vaseh Osojnice in Janjac v zenškem okraju so uvedli samoprisevek zaradi napeljevanja električne energije v vasi. Po sklepu samih prebivalcev bo vsako gospodarstvo investiralo po 10.000 din. Vsi moški stari nad 18 let bodo prispevali po pet delovnih dni, vrednost delovnega dneva pa so določili na 300 din. Vsako gospodarstvo mora nabaviti po en drog in ga dostaviti na določeno mesto. Okrog 130 gospodarstev je prispevalo znesek 1.300.000 din, drogov so bili vredni 650.000, delovna sila pa 300.000 dinarjev, kar znaša skupaj 2.150.000 din.

»Naša riječ« — Zenica

Kmetijska zadruga v Predejanah (okraj Leskovac) zasaja 100 ha velik sadovnjak. Po sistemu »New times« s 7000 drevesi na ha bodo zasadile sadovnjake tudi zadruga v Lakošnici, Miroševcu in v drugih vaseh.

»Zadruga« — Beograd